

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
Fakulta pedagogická
Katedra českého jazyka a literatury

HODNOCENÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE
posudek oponenta

Práci předložil – předložila: Jaroslava Poslední

Název práce: Čtenářské dílny ve výuce českého jazyka a literatury na 1. stupni ZŠ

Hodnotitel: Mgr. Vladimíra Brčáková

---

1. CÍL PRÁCE:

Charakterizovat metodiku čtenářských dílen a jejich vliv na čtenářskou gramotnost žáka mladšího školního věku, navržení čtenářských dílen a jejich ověření v praxi. (Tyto cíle vyplývají ze zadání práce, ale nejsou autorkou v jejím vlastním textu explicitně vytčeny a pojmenovány.)

Cíl práce daný titulem splněn není. Z diplomové práce (dále jen DP) nevyplývá, co to čtenářská dílna vůbec je, jinak řečeno není jasné, jaký je rozdíl mezi čtenářskou dílnou a tvořivou didaktickou interpretací uměleckého textu (ve čtenářsky orientované výuce běžně prováděnou). V DP tematicky zaměřené na čtenářské dílny není pojem čtenářská dílna vysvětlen. Ani v praktické části cíl práce daný dílčími kapitolami (jejich nadpisy) naplněn není. To, co je vydáváno za dotazníkové šetření, není dotazníkové šetření. To, co je vydáváno za analýzu metod, není analýza metod. Praktická část DP svědčí o nepochopení zásad pedagogického výzkumu, o didaktickém nezvládnutí aktivizačních metod (převážně metod kritického myšlení) při práci s uměleckým textem. Lapidárně řečeno – pakliže si diplomantka nevytkne ve vztahu k uměleckému textu téma a učivo, jež má být tvořivou cestou osvojeno, jak může ověřovat, zda aktivizační metody splnily svůj účel? Analýza metod se tak proměňuje v absurdní popis časového harmonogramu výukové lekce a žákovy aktivity, která je v tomto případě zcela samoučelná, nevede k hlubšímu porozumění textu. Diplomantku zajímá pouze míra žákovy aktivity, ale již ne její kvalita ve vztahu k výzvam textu.

2. OBSAHOVÉ ZPRACOVÁNÍ:

DP je koncipována na část teoretickou a praktickou. Teoretická část má kompilační charakter, vyrovnává se s pojmy, k nimž patří čtenářská gramotnost, kritické myšlení, žákovy klíčové kompetence, a popisuje metody aktivního vyučování, které žáka motivují ke čtenářství a v ideálním případě mu pomáhají prohlubovat jeho porozumění textu. V rozporu s tématem DP zde není nadefinován pojem čtenářská dílna. Praktická část DP je uvedena dotazníkovým šetřením, aniž by však adresátovi práce bylo sděleno, co je jeho předmětem a kdo jsou jeho respondenti (to, že respondenti jsou učitelé, si čtenář domýšlí z kontextu). U „výzkumu“ nejsou stanoveny cíle, hypotézy, ani vyvozeny závěry. Diplomantka ve svém „šetření“ rezignuje na pouhý popis dat zobrazovaných v grafu. Gros praktické části má být vystavené na přípravě vyučovací lekce a na ověření užitých metod v praxi. Avšak o žádnou analýzu metod, jak již bylo řečeno výše, nejde. V práci najdeme pouze přesný časový záznam toho, kdy (kterou minutu) která metoda byla užita a kolik procent žáků na ni reagovalo (navíc vše je zcela nesmyslně převáděno do grafů). K vybranému uměleckému textu (Jiří Žáček:

Krysáci) není navržen interpretační dialog, z něhož by vyplývalo literární poznání, které by následně bylo v tvořivých metodách prohlubováno a reflektováno, tudíž de facto není co zkoumat, co vyhodnocovat. Celá diplomantčina činnost je tak vedena ad absurdum.

3. FORMÁLNÍ ÚPRAVA:

Vágní formulace snižují nejen formální kvalitu práce, ale rovněž znejasňují její obsahovou stránku – viz vyňatá pasáž z Úvodu: „*Nestačí, že (žáci) textu rozumí, ale umí ho také reprodukovat, sdílet s druhými (...)*.“ Porozumět textu je však náročnější myšlenková operace než reprodukce textu. Od reprodukce textu směřujeme k porozumění. Ne obráceně. Nevíme, jakou reprodukci či jakou úroveň porozumění má autorka na mysli. Lépe by bylo napsat: K tomu, aby žáci mohli smysluplně reprodukovat obsah knih, musí oněm textům nejprve (a to nejen na doslovné úrovni) porozumět. Takových zavádějících formulací najdeme v DP povícero.

Další výtka se týká citační metody – dvojích odkazů k témuž pramenu: jeden se nachází ve formě poznámky pod čarou mimo text, druhý (zřejmě zapomenutý) v textu (s. 8, 9, 10, 41, 60). K vážnějším pochybením patří lapsy v odborném stylu a stylistice vůbec (s. 4, 23, 55). Vadou na kráse jsou i syntaktické chyby (s. 9 – slovosled; 22 – interpunkce; 27 – vazba slov; 34 – tři tečky; 41 – interpunkce; 55 – slovosled; 56, 57 – uvozovky; 77 – interpunkce), nejednotné odsazování odstavců či monosylaby na konci řádků. Na s. 22 se objevuje bezdůvodné přidání spojovníku: „nebo-li“.

4. KOMENTÁŘ HODNOTITELE:

Vzhledem k tomu, že teoretická část vykazuje kompilační charakter, mělo být těžiště práce vystavené na diplomantčině vlastní interpretační a výzkumné aktivitě. Tento předpoklad se však nenaplnuje. Diplomantka selhává v tom nejdůležitějším, ve vlastním návrhu tvořivé komunikace s Žáčkovým textem Krysáci, kde měla prokázat dovednost aplikovat nabyté znalosti do efektivní literárněvýchovné praxe. Evokace k textu se v autorčině pojetí násilně vztahuje k mezipředmětovým vztahům – k prvouce a k třídění odpadu, zatímco Žáček prostředí smetiště oproti čtenářskému očekávání poetizuje a vytváří z něj místo, kde se daří přátelským vztahům, jejichž nositeli jsou překvapivě krysáci a potkan. Zmínění zvířecí protagonisté tak nenaplnují archetypálnost svých postav. Právě tato skutečnost se měla reflektovat, žel nečiní se tak. Evokace by mohla být v duchu řečeného realizována metodou brainstormingu: Co vás napadne, když se řekne krysa, potkan? Takto vyzískané evokační obsahy žáků by se v průběhu následující fáze uvědomění si významu (při práci s textem) komparovaly s obsahy literárního díla. Autorka nevěnuje pražádnou pozornost ani skutečnosti, že nejde o ledajaké smetiště, nýbrž o smetiště útulné nacházející se uprostřed Valašského království. Právě v této souvislosti by mezipředmětové vztahy byly na místě, poněvadž si o jejich aktivizaci text říká. Kde se nachází Valaško? Co o něm víte? Proč jsou krysáci vypravěčem nazýváni jako ogaři? Žádná z těchto otázek však při práci s textem nezazní, neboť diplomantka interpretační dialog k textu nenavrhuje, pouze na doslovně pochopený text chybně aplikuje metodicky nezvládnutou techniku předvídání. Autorka v roli učitelky se svými žáky přečte danou textovou pasáž, zeptá se pouze na dějový moment v ní obsažený a následuje otázka, „co bude dál“? Tento postup svědčí o nepochopení dané metody. Žáci měli nejprve okomentovat textovou část předchozí a na základě vyhodnocených textových informací usuzovat na pokračování textové situace. Diplomantka (učitelka) by se mohla svých žáků ptát například na povahu obou krysáků. Kdo to jsou rozšafní pantátové? Jaký je jejich vztah k dobrodružství? Kdyby záleželo jen na nich, jak by daný den prožili? Co

jednání potkana Edy (pojedeme k moři; louže jím vnímána jako moře; piliny z pneumatiky jako písečná pláž) vypovídá o jeho povaze? Srovnajte jeho povahu s povahou kryšáků (metoda komparace). Koho vám zvířecí postavy připomínají? (Snaha o propojení fikční a žité situace; zvířecích postav a mentality lidí.) Teprve na základě těchto znalostí by žáci v souladu s intencí textu mohli usuzovat na pokračování textu. V opačném případě (viz DP) postrádá chybně vedená strategie čtení smysl a stává se kontraproduktivní. Žáci nereflektují dokonce ani poselství textu – přátelství, které vzniká u povahově rozdílných postav, jež se navzájem doplňují, poskytují si to, co jim u sebe samých chybí!!! Toto poznání mělo vstoupit do konkretizační metody životabásně, v níž mělo být prohloubeno, zvnitřněno a propojeno s tvůrčím a emocionálním zážitkem. Nic takového se však neděje. Autorka nepochopila, že aktivizační metody jsou konkretizačního charakteru, že do nich vstupuje poznání jako východisko pro tvořivou činnost. Místo toho, aby životabáseň byla napsána z pohledu některé ze zúčastněných postav, je nesmyslně (bez vztahu k textu!!!) psána na téma předmětu odhozeného na skládku. Tvořivá činnost v pojetí Jaroslavy Poslední svědčí o mechanické aplikaci tvořivých metod na text, o jejich nepropojení s ideou textu.

5. OTÁZKY A PŘIPOMÍNKY DOPORUČENÉ K BLIŽŠÍMU VYSVĚTLENÍ PŘI OBHAJOBĚ:

V případě konané obhajoby prosím o vyjádření k připomínkám – zejména k těm uváděným v bodu 1, 2 a 4.

Znovu charakterizujte metodu předvídání, nedostatečně vysvětlenou (a jak se ukázalo mylně pochopenou) na s. 13. Příloha DP prozrazuje, že tento problém se netýká jedné metody, nýbrž i ostatních tvůrčích metod, konkrétně pětílístku upraveného do trojlístku, který rovněž ve vztahu k uměleckému textu nebyl pojat jako metoda konkretizační. Úprava metody sama o sobě nevádí, ale vadí způsob její aplikace. Víte, co to jsou konkretizační metody či konkretizační úkoly?

6. NAVRHOVANÉ HODNOCENÍ:

Diplomovou práci z výše uvedených důvodů **nedoporučuji k obhajobě.**

Datum: 4. 9. 2017

Podpis:

